

Kultur och bildning
Jeanette Wetterström/Charlotte Åstrand
Tfn 018-611 62 67
E-post jeanette.wetterstrom@regionupsala.se

Kulturdepartementet

Remissyttrande avseende Demokratins skattkammare – Förslag till en nationell biblioteksstrategi

Region Uppsala har givits möjlighet att yttra sig över förslaget till en nationell biblioteksstrategi och lämnar härmed följande yttrande.

Bakgrund

Den nationella biblioteksstrategins utgångspunkt är bibliotekslagen med visionen bibliotek för alla. Målet är ett demokratiskt samhälle stärkt av litteratur, kunskap och bildning. Utifrån visionen och målet definieras sex arbetsområden eller medel för att nå målet; biblioteken som samhällets öppna rum, läsning, lärande, forskning, nya digitala bibliotekstjänster och en gemensam infrastruktur. Strategin lyfter att den nationella biblioteksmyndigheten Kungliga biblioteket bör få i uppdrag att samordna en massdigitalisering av nationens samlade kunskaps- och kulturarv av dagstidningar, böcker, tidskrifter, ljud och bild och att det då krävs en tioårig digitaliseringsplan.

Sammanfattande överväganden

Region Uppsala välkomnar en nationell biblioteksstrategi med dess tillhörande delrapporter, filmer och annat material som bidragit med kunskap och stimulerat dialogen om bibliotekens uppdrag och roll.

Region Uppsala instämmer delvis i utredningens förslag. Region Uppsala anser att samtliga reformförslag är angelägna, men önskar emellertid lämna några synpunkter på förslagen.

Övergripande synpunkter

Region Uppsala noterar att strategin är långsiktig och att dess perspektiv sträcker sig fram till 2030. Mot bakgrund av tidsperspektivet saknar strategin dock visionära förslag på nya arbetssätt inriktade på att utveckla bibliotekens uppdrag. De angelägna reformförslagen skulle därtill behöva prioriteras och kopplas till en rimlig finansiering, för att kunna bidra till utveckling och förflyttning för att skapa samhällsnytta. Reformerna för stärkta skolbibliotek, stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk liksom stärkt mångspråkig biblioteksverksamhet riktar sig till bibliotekens prioriterade målgrupper och är samtliga angelägna och bör prioriteras för en jämlik tillgång till bibliotekstjänster. Allt fler i befolkningen blir äldre och det är viktigt att

Regionkontoret

Storgatan 27 | Box 602 | 751 25 Uppsala | tfn vx 018-611 00 00 | fax 018-611 60 10 | org nr 232100-0024

www.regionupsala.se

folkbibliotekens uppsökande verksamhet också prioriteras så att de som inte själva kan ta sig till biblioteket kan ta del av bibliotekets tjänster.

Däremot förefaller de föreslagna avsatta medlen inte räcka för att finansiera strategins förslag. Svensk biblioteks förening har exempelvis beräknat att reformen om bemannandet skulle uppgå till avsevärt högre belopp och kostnader än det som anges i förslaget.

Kultursamverkansmodellens betydelse för samverkan bör utvecklas

Strategin lyfter på flera ställen vikten av samverkan, t.ex. mellan staten och regionerna (s.8 under rubriken Demokrati/integration och inkludering): ”För att uppnå bästa resultat för de publika biblioteken bör samverkan ske mellan den nationella nivån och de regionala biblioteksverksamheterna.”

Ur ett regionalt perspektiv, där de regionala biblioteksverksamheterna ingår i kultursamverkansmodellen och samfinansieras av staten och regionerna, har kultursamverkansmodellen erhållit ett förvånansvärt litet utrymme i den nationella biblioteksstrategin. De regionala biblioteksverksamheterna har också en nära samverkan med kommunerna och de kommunala bibliotekens chefer och medarbetare. Kultursamverkansmodellen är ett gott och aktivt verktyg för en tät samverkan mellan staten, regionerna och kommunerna kring framtida biblioteksfrågor. Kultursamverkansmodellens betydelse och betydelse för samverkan skulle förtjänas att lyftas och tydliggöras ytterligare i den nationella biblioteksstrategin. Överlag behöver samverkan mellan den statliga, regionala och kommunala nivån tydliggöras bättre i strategin.

Synpunkter på reformförslagen

Stärkta nationella bibliotekstjänster

Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster är en av de mest angelägna reformerna men här behöver de föreslagna insatserna prioriteras. Nationell upphandling av digitala tjänster via en digital plattform skulle innebära en mer jämlik medietillgång i landet och sannolikt också en effektivisering av arbetet. Däremot anser Region Uppsala inte att statliga medel ska prioriteras för att Kungliga biblioteket ska genomföra en massdigitalisering av allt tryckt material utan en behovsprövning och samordning av vilka samlingar som främst bör digitaliseras. Det skulle i annat fall innebära en mångdubbelt stor kostnad mot den som är angiven i förslaget och efterfrågan på en sådan tjänst måste ställas mot behovet av övriga reformförslag för att arbeta i riktning mot visionen med ett bibliotek för alla.

Stärkt nationell biblioteksmyndighet

Det är nödvändigt att tydliggöra ansvaret för Kungliga biblioteket som den nationella biblioteksmyndigheten i förhållande till såväl Utbildnings- som Kulturdepartementet. Den delen av Kungliga bibliotekets uppdrag som ligger under Kulturdepartementet (och handlar om att samverka med och stärka folkbiblioteksverksamheten) måste stärkas och utvecklas på Kungliga biblioteket och det måste ske i dialog med övriga nationella och regionala aktörer som regionerna, Sveriges Kommuner och Landsting, Statens Kulturråd, Myndigheten för Kulturanalys, samt Myndigheten för tillgängliga medier. Här behöver roller och ansvar tydliggöras.

Stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet

Regionerna har stor kunskap om lokala förutsättningar och kompetensbehov och har därför en fortsatt central roll i arbetet med att stärka utbytet mellan utbildnings- och forskningsinstitutionerna och professionen. Eftersom samtliga utbildningsinstitutioner inom Biblioteks- och informationsområdet just nu står i startgroparna för att hävda att just deras

universitet eller högskola bör ha funktionen som det föreslagna fortbildningsinstitutet bör det skyndsamt utredas vidare hur de nationella aktörerna kan samverka och hur ansvaret kan fördelas för att åstadkomma störst nytta för biblioteksanställda oavsett var i landet de verkar.

Det är förstås glädjande att utbildningarna i biblioteks- och informationsvetenskap tar ett större ansvar för fortbildningen av bibliotekarieprofessionen. En förutsättning för att detta i praktiken ska komma biblioteksområdet till gagn är att detta görs i nära samarbete med de regionala biblioteksverksamheterna, som har förståelse för behov och kunskapsnivåer och lång erfarenhet av verksamhetsnära kompetensutveckling. Bekymmersamt är dock att fokus för fortbildning är bibliotekarieprofessionen. På biblioteken jobbar människor med olika utbildnings- och yrkesbakgrund, och i det breda uppdrag som folkbiblioteken har är det välkommet och en nödvändighet. Fortbildning bör fokusera på kompetens utifrån behövlig verksamhetsutveckling, snarare än bara utveckling av bibliotekarieprofessionen.

Det livslånga digitala lärandet, för allmänhet såväl som bibliotekspersonal, är ett ansvar för stat, region såväl som kommun gemensamt. Inspiration för utformandet av en nationell handlingsplan för detta bör hämtas från arbetet med skoldigiplan (<http://skoldigiplan.se/>), som tagits fram av SKL och Skolverket tillsammans.

Då Region Uppsala har uppdraget av Kungliga biblioteket att samordna de regionala biblioteken inom projektet ”Digitalt först med användaren i fokus”, finns här insikt om möjligheterna för kompetens- och verksamhetsutveckling vid samverkan på nationell nivå. Det är möjligt att skapa gemensamma ambitiösa resurser (självskattningsstest, Digiteket), där utbildningsmaterial kan spridas och återanvändas. Samarbeten med aktörer utanför biblioteksväsendet som har kunskaper som biblioteksområdet behöver inledas och komma många till gagn. Detta kräver samtidigt extra resurser för de regionala biblioteksverksamheterna generellt, men också att det finns ett samordnaruppdrag. Det är positivt att Digitalt först med användaren i fokus föreslås få fortsatt uppdrag och finansiering.

Avslutningsvis, strategins förslag om bibliotekets roll i totalförsvaret är intressant, i tider då demokratin utmanas på nya sätt och civilförsvarets roll och uppdrag utreds. Då bibliotekens roll och tjänster är nödvändiga i tider av kris (källkritik, informationsförmedling, säker, stabil internettillgång etc.) behöver beredskapen finnas lokalt. Detta bör utredas vidare.

Konsekvenser för regionen

Den nationella biblioteksstrategin förväntas bidra till goda effekter även på regional och lokal nivå, inte minst gäller det strategins betoning på bibliotekens roll att främja och utveckla demokratin och vara en mötesplats till för alla. Gynnsamt för vissa grupper är även förstärkta reformer för de nationella minoritetsspråkens möjligheter samt mångspråk.

För Region Uppsala

Erik Weiman
Regionstyrelsens ordförande

Emma Lennartsson
T.f. regiondirektör